

چه کنیم که مردم کرونا را جدی بگیرند؟

حمید سوری^۱

۱. استاد اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات ارتقاء، ایمنی و پیشگیری از مصدومیت ها، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

۲.

* نویسنده مسئول: حمید سوری، مرکز تحقیقات ارتقاء، ایمنی و پیشگیری از مصدومیت ها، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

Email: hsoori@sbmu.ac.ir

تاریخ پذیرش: تیر ۱۳۹۸

تاریخ دریافت: تیر ۱۳۹۸

How to cite this article:

Soori H. What Can We Do to Make the People of COVID-19 Take it Seriously?. *Salamat Ijtimai (Community Health)*. 2020; 7(Supple COVID-19): 20-23. DOI: <http://doi.org/10.22037/ch.v7i2.31186>.

با توجه به وضعیت شیوع ویروس کووید ۱۹ تحلیل و پایش منظم و مستمر وضعیت اپیدمیولوژیک بیماری برای کنترل و مهار آن، ضروری است. در اپیدمی‌های حاد پیش‌رونده مانند کووید ۱۹ تغییرات با سرعت بالایی رخ می‌دهد، لذا موفقیت و غلبه بر اپیدمی تنها با بررسی و تحلیل تخصصی و اتخاذ سریع تصمیمات و اعمال سیاست‌های درست محقق می‌شود.

بشر در طول تاریخ بارها و بارها بیماری‌ها و همه‌گیری‌های مختلف را تجربه کرده و در این میان با کمک دانش اپیدمیولوژی و سایر علوم تخصصی و همچنین با تسلط بیشتر بر مسائل، بار ناشی از بیماری را باید به حداقل ممکن رسانده است.

عدم به‌کارگیری علوم جدید همچون اپیدمیولوژی در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های کلان کشور برای غلبه بر بحران، جوامع را به دوران گذشته بازمی‌گرداند، به‌گونه‌ای که در عصر طاعون نیز تنها از تجربیات روزمره برای تصمیم‌گیری استفاده شد و به همین دلیل حدود ۲۰۰ میلیون قربانی داشت.

رفتار کووید ۱۹ در جوامع مختلف، متفاوت است

برای تحلیل دقیق باید مکانیسم حیاتی، بیماری‌زایی و شرایط ایجاد بیماری را شناسایی کرد. کووید ۱۹ به لحاظ ماهیت ویروس، ویژگی‌های بیولوژیکی دارد که الزاماً در جوامع مختلف رفتارهای مشابهی ندارد و حتی اگر جهش ژنتیکی نداشته باشد، الزاماً در میان مردم جوامع و کشورهای مختلف رفتارهای یکسانی بروز نمی‌دهد. به‌عنوان نمونه مطالعات نشان می‌دهد که در کشور ما "بالا بودن فشارخون" عامل بسیار مهمی در شدت بیماری و مرگ‌ومیر ناشی از آن بوده، در حالی که در کشور چین عامل مهمی نیست، یا کهولت سن از عوامل مؤثر در مرگ مبتلایان کرونا در کشور ایتالیا بود، در حالی که در کشور ما عامل بسیار تأثیرگذاری نبود.

نمی‌توان یک سیاست کنترلی یکسان را در همه کشورها اجرا کرد.

الگوی اپیدمیولوژی و عوامل پیش‌آگهی بیماری هم می‌تواند در میان افراد جوامع متفاوت باشد، به‌عنوان نمونه در چین و برخی کشورهای اروپایی "تب" عامل مهمی بوده، حال این‌که در کشور ما بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده تب تنها در ۴۰٪ مبتلایان وجود داشت و در مقابل غلظت اکسیژن خون عامل مهمی به شمار می‌رود.

به دلیل عدم مشابهت الگوهای اپیدمی در جوامع مختلف، نمی‌توان سیاست‌های کنترلی یک کشور را در سایر کشورها اجرا کرد و باید تجربیات کشورهای دارای عملکرد موفق را بومی‌سازی کرده و سپس استراتژی لازم را اعمال کرد که این مسئله نیز به دانش متخصصان آن کشور و انجام تحقیقات دقیق در این حوزه بستگی دارد.

فقدان یک نقشه راه منتج شده از تحقیقات موردنیاز حوزه کرونا را خلأ بزرگ کشور در شرایط کنونی است و هرچند تحقیقات پراکنده‌ای در این عرصه انجام‌شده و در حال انجام است، ولی این پراکنده‌کاری اثربخشی لازم را ندارد و این وظیفه دانشگاه‌ها و معاونان پژوهشی است که به کمک متخصصان این نقشه راه را تدوین کنند.

دو عامل مؤثر در کاهش بار ناشی از بحران کرونا

اتخاذ تصمیمات درست و به‌موقع در کاهش بار ناشی از بحران مؤثر است و اتخاذ تصمیمات نادرست از سوی مسئولان و سیاستمداران بحران‌های جدی و ناخوشایندی به دنبال دارد و در این میان دو عامل "سرعت در تصمیم‌گیری" و "شدت عمل" اهمیت بالایی دارد. به‌عنوان نمونه کشورهایی مانند اسپانیا، ایتالیا و خود چین که در حال حاضر روند خاموشی پاندمی کرونا را طی می‌کنند، این دو اصل را مدنظر قرار دادند و یا پرتغال قبل از ورود اپیدمی به کشور تمهیدات جدی را مقرر و اعمال کرد یا کشورهایی مانند تایوان و کره جنوبی باوجود نزدیکی به چین، با اتخاذ سریع تصمیم و اعمال به‌موقع آن، راه ورود بیمار به کشور را سریعاً محدود و در زمانی نسبتاً کوتاه موفق به کنترل اپیدمی شدند.

اجرای محدودیت‌ها نیازمند اعمال قانون است.

دو عامل سرعت و شدت عمل در تصمیم‌گیری‌ها باید هم‌زمان اعمال شود، زمانی که از ضرورت کنترل و اعمال محدودیت در سفرها و رفت‌وآمدهای بین‌شهری صحبت می‌شود، باید علاوه بر سرعت در اتخاذ تصمیم، با به‌کارگیری قوانین قهری و ابزارهای قانونی مختلف سفرها کنترل می‌شود، اتفاقی که در کشور ما رخ نداد.

چرا مردم کرونا را جدی نمی‌گیرند؟

مردم ایران آن‌گونه که باید مقررات مربوط به مقابله با بیماری را مراعات نمی‌کنند و نه تنها به مسافرت می‌روند، بلکه بعد از بازگشایی‌ها و اعلام طرح فاصله‌گذاری هوشمند، زندگی عادی خود را پیش‌گرفته و بحران را آن‌گونه که باید جدی نمی‌گیرند. البته یکی از دلایل آن عدم آگاهی نسبت به ابعاد کلان بحران و تجزیه و تحلیل مسائل مربوط به آن است. کمتر از ۱۰ درصد مردم توصیه‌های ارائه‌شده در این زمینه را جدی گرفته‌اند، یکی از مهم‌ترین علل این مسئله عدم به‌کارگیری ابزارهای نظارتی و مقرراتی در سطح شهر است. پس از اعلام هشدار و ارائه آگاهی، باید بستر مناسب اجرا و نظارت و پیش‌نیازهای آن نیز در سطح جامعه فراهم شود.

بسترهای قانونی و نظارتی اعمال محدودیت‌ها فراهم شود.

به‌کارگیری ابزار حفاظتی و اجرای طرح فاصله‌گذاری اجتماعی در اماکن عمومی و وسایل حمل‌ونقل عمومی اهمیت بسزایی دارد و باید زیرساخت‌ها و پیش‌نیازهای نظارتی و اجرایی این طرح توسط مسئولان فراهم شود، چراکه متأسفانه عدم رعایت این موارد تأثیر زیادی در موج جدید کرونا داشته، امری که در کشورهای موفق رعایت شد و برای عدم رعایت آن نیز جریمه‌های سنگینی اعمال شد.

نقد گذشته به معنی زیر سؤال بردن اقدامات و خدمات صورت گرفته نبوده و همگی شاهد و قدردان زحمات و خدمات کادر درمان هستیم. اگرچه مدیران و مسئولان باوجود محدودیت‌ها و تحریم‌ها عملکرد بدی نداشتند، ولی نمی‌توان نواقص و کاستی‌ها را نادیده گرفت.

گروه‌های دارای اولویت در شرایط شیوع مجدد کووید ۱۹

در شرایطی که واکسن و درمان قطعی ویروس کووید ۱۹ موجود نیست، محافظت از گروه‌های پرخطر در مقابل ویروس و همچنین پیشگیری، کنترل و مسئله خود قرنطینگی افراد آسیب‌پذیر باید در اولویت بوده و بستر اجرای آن نیز فراهم شود.

در این شرایط دو گروه دارای اولویت هستند، دسته اول افراد آسیب‌پذیر و حساس در مقابل بیماری که دچار کهولت سن و یا بیماری‌های زمینه‌ای هستند، دوم اطرافیان که باید شرایط مساعدی را برای قرنطینه افراد آسیب‌پذیر فراهم کرده و ملاحظات خاصی را در معاشرت و رفت‌وآمدها مدنظر داشته باشند.

وظایف نهادهای حمایتی و پزشکان اجتماعی در حمایت از افراد آسیب‌پذیر

بر اساس تحقیقات صورت گرفته در این زمینه، سالمندان و یا افراد آسیب‌پذیر یک سری احتیاجات و ملزوماتی دارند که بیشتر برای تهیه آن‌ها از منزل خارج می‌شوند، بنابراین اگر مسئولان و نظام بهداشت و سلامت بتواند نیاز آنان را مرتفع کند، این مشکلات حل می‌شود.

می‌توان با تشکیل گروه‌های داوطلب از متخصصان، نیاز این افراد به خدمات روتین سلامت را مرتفع کرد، به‌عنوان نمونه کارکنان درمان برای گرفتن فشارخون و یا انجام مراقبت‌های ویژه به درب منزل افراد مراجعه کنند و یا نیازهای دارویی آن‌ها از طریق نهادهای حمایتی تأمین شود تا برای تأمین دارو مجبور به حضور در شهر و افزایش درصد ابتلا به ویروس نباشند. البته این مسئله وظیفه نهادهای حمایتی مانند بهزیستی است و درواقع مهم‌ترین استراتژی برای کنترل بیماری در شرایط حاضر است.

آیا بازگشت محدودیت‌ها اثرگذار است؟

در شرایط فعلی که آمار ابتلا افزایش یافته، اگرچه بازگرداندن محدودیت‌ها می‌تواند مؤثر باشد، ولی اجرای آن به دلیل شرایط اجتماعی و اقتصادی خاص جامعه کار بسیار دشواری است. به‌عنوان نمونه اگر برای دو هفته سخت‌گیری‌ها و شرایط قرنطینه را بازگردانده شود، باید شرایط را برای بعد از قرنطینه فراهم کرده و پروتکل‌های بهداشتی را به‌صورت دقیق و جدی اجرا کرد.

عادی‌سازی کاذب شرایط به نفع هیچ‌کس نیست.

در حال حاضر روند ابتلای بیماری در کشور افزایشی است و هنوز به مرحله مهار و کنترل اپیدمی نرسیده است، بی‌تردید عادی‌سازی کاذب شرایط به نفع هیچ‌کس نیست.

سیاست‌های اتخاذشده از سوی سازمان‌ها و نهادهای مختلف باید باسیاست‌های کلان کشور در جهت ارتقای سلامت جامعه همسو باشد، به‌عنوان مثال اگر مجموعه‌ای قصد فروش خودرو دارد باید کلیه ضوابط و پروتکل‌های موجود را رعایت کرده و برنامه‌هایش در تضاد باسیاست‌های کلی نظام بهداشت و سلامت نباشد، به‌عبارت دیگر باید از تجمع و مراجعات حضوری مشتریان پیشگیری کند نه اینکه نشانی نمایندگی‌ها را برای مراجعه حضوری افراد اعلام کند.

تصمیم‌گیران از نقطه نظرات کارشناسان و اهل فن استفاده کنند.

سیاست‌ها و برنامه‌های دولت و سازمان‌ها مسئولیت سنگین تری دارند. آنها همواره باید پیوست رعایت نکات و پروتکل‌های بهداشتی را در راستای فاصله‌گذاری هوشمند به همراه داشته باشد و مواردی که با این سیاست‌ها همراه نیست، کنار گذاشته شود. همچنین نهادها یا سازمان‌هایی که مغایر با این امور اقدامی انجام دهند باید مورد بازخواست قرار گرفته و با آن‌ها به‌صورت قانونی برخورد شود.

در پایان نباید از این نکته غافل شد که در اتخاذ تصمیمات کلان باید از نقطه نظرات کارشناسان و اهل فن و مشورت آنها استفاده شود، چراکه تصمیم‌گیری بدون توجه به راهکارهای تخصصی و مستند تبعات غیرقابل جبرانی به همراه خواهد داشت. باید توجه داشت که برای کنترل این بیماری و اپیدمی نمی‌توان تنها به اطلاعات خام و تجربیات روزمره اکتفا کرد و مسئولان باید در این مسیر از مشاوران متخصص، کاردان و مشفق در کنار خود استفاده کنند.